

Universiteit
Leiden
The Netherlands

What's in a name?

Jolly, R.

Citation

Jolly, R. (1992). What's in a name? *Bestuurskundige Berichten*, 7(3), 22-25. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233597>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233597>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

What's in a name?

Roger Jolly

Lopend over de onbekende paden in ons leven, zijn zij het die een richting geven aan onze voortgang. Zij, hoog boven ons hangend en bekleed met de wijsheden van verleden en heden, zijn het die ons sturen op onze dwalingen. Daar waar zij wijzen kunnen wij gaan. Waar zij niet zijn, zijn wij al gauw verloren. Maar hoe komen zij aan hun opschriften, die straatnaamborden?

Vroeger...

Al eeuwen worden aan straten namen gegeven. Zij hadden vrijwel allemaal een praktische benaming, voor zover ze al een officiële naam hadden. Je komt in bijna elke plaats een Dorpsstraat, een Kerklaan en een Hoofdstraat tegen. Die bestaan dan ook al vele jaren. Meestal hebben zulke oude straten "praktische" namen: ze zijn genoemd naar waarvoor zij dienden, bijvoorbeeld de "Vismarkt". Zo werd op twaalf augustus 1664 door de gemeenten Leiden en Utrecht besloten tussen die plaatsen een jaagpad langs de Oude Rijn aan te leggen. Zeer toepasselijk besloot men dit het "Jaagpad" te noemen. Beide partijen droegen het onderhoud, ieder voor de helft. Ook buiten de eigen gemeente! In de negentiende eeuw werden de gemeenten echter steeds onwilliger hieraan te voldoen, totdat uiteindelijk Gedeputeerde Staten besloot het eigendom en daarmee het onderhoud van de weg over te nemen.

... en nu

Tegenwoordig moet elke gemeente zelf zorgen voor het onderhoud van de straten in de gemeente. Maar ook is elke gemeente zelf bevoegd de straatnamen vast te stellen. In artikel 167 van de gemeentewet wordt deze bevoegdheid aan de gemeenteraad toegekend, maar meestal draagt de raad die bevoegdheid weer over aan het college van B&W. Na de Tweede Wereldoorlog waren het voornamelijk de burgemeester en wethouders die bij elkaar gingen zitten en namen bedachten, die ze vervolgens aan de raad voorlegden. Zij hadden het nog niet zo moeilijk, want de

thema's bleven in het begin beperkt tot zeehelden, kunstenaars en het koningshuis. Halverwege de jaren zestig waren die bronnen wel zo'n beetje uitgeput en moest er naar ingewikkelder thema's gezocht worden. Toen stelden de meeste gemeenten dan ook een Commissie Straatnaamgeving in. Deze commissie moest naast fraaie straatnamen ook voor een systematische naamgeving zorgen.

Commissie Straatnaamgeving

De samenstelling van de commissie Straatnaamgeving verschilt van gemeente tot gemeente. Meestal zitten er vertegenwoordigers in van de gemeentebedrijven, historici en letterkundigen. Minder vaak hebben ook politici zitting in de commissie.

De commissie stelt een advies op aan het college van B&W, dat dit meestal overneemt en in de raad presenteert. Ook de gemeenteraad volgt bijna altijd het advies van de commissie.

Het doel van de meeste straatnaamgeving is heel mooi verwoord in de model-APV van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. "De naamgeving van straten wordt veelal dienstbaar gemaakt aan een ongedwongen culturele vorming van de ingezetenen door gebruik te maken van namen van personen als staatslieden, magistraten, zeehelden, schilders, dichters, componisten, wetenschapsmensen etc. en van namen uit het gebied van wat men kan noemen algemene belangstellingssferen zoals de fauna, de flora, de techniek, de aardrijkskunde, de sterrenkunde etc."

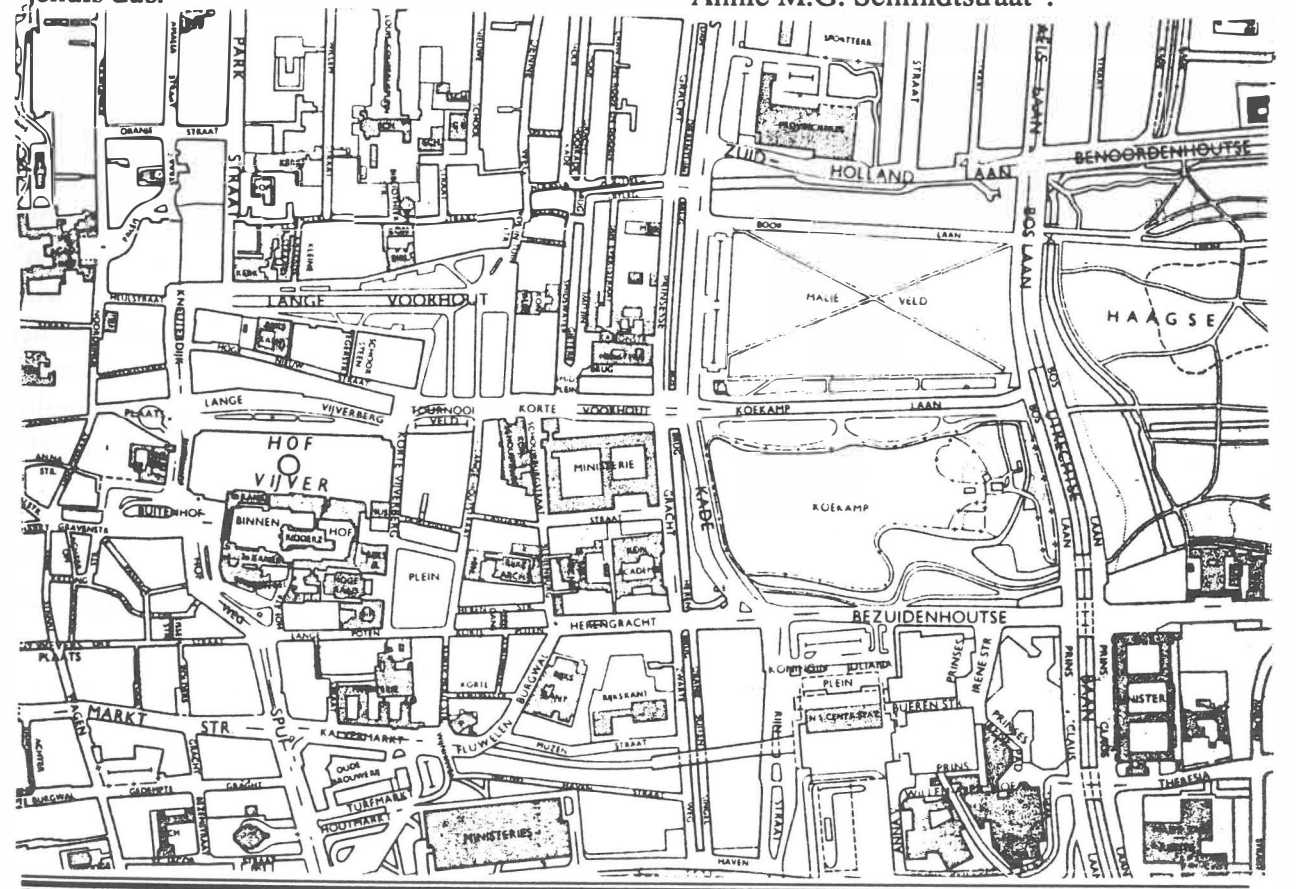
Gebruiken

Wanneer wij nu naar de straatnamen zelf kijken vallen een paar dingen op. Hoewel er geen wettelijke regels zijn voor de naamgeving, bestaan er wel een aantal gebruiken. Deze gebruiken verschillen per gemeente, maar over het algemeen worden de onderstaande regels gevolgd. En zoals zo vaak, bestaan voor bijna elke regel een paar uitzonderingen.

1. Eén thema per wijk

Gemeenten zijn in wijken verdeeld. Bij de straatnaamgeving krijgen deze wijken meestal een bepaald thema toebedeeld. Vroeger werden vaak ruime thema's gebruikt, bijvoorbeeld een "kunstenaarswijk", waardoor een "Beethovenlaan" tussen een "Vondelstraat" en een "Vermeersteeg" lag. Maar tegenwoordig is men specifiek, een schilderswijk, een dichterswijk en een componistenwijk.

Een voorbeeld: de Oranjewijk in Oegstgeest. In die wijk kun je een "Julianalaan", een "Willem de Zwijgerlaan" en een "Emma-plein" vinden. Allemaal leden van het Oranjehuis dus.

2. Persoonsnamen

Straten worden niet vernoemd naar nog levende personen, behalve als zij behoren tot het koningshuis of het moet gaan om mensen die een zeer grote prestatie hebben geleverd. Deze regel wordt gebruikt omdat het heel lastig is gegeven straatnamen te veranderen. Stel wij richten een "Lubberslaan" in vanwege dine grote verdiensten voor de politiek en de heer Lubbers schiet vervolgens de koningin overhoop, dan zullen toch enkele mensen bezwaar maken tegen een "Lubberslaan".

3. Titels en achtervoegsels

Een volgend gebruik is dat als een straat naar een persoon wordt genoemd alleen de achternaam wordt gebruikt, titels worden weggelaten, voorvoegsels alleen als zij in de "volksmond" niet gebruikt worden. Een "Ludwig van Beethovenlaan" is dus zeldzamer dan een "Beethovenlaan". Het "Joost van den Vondelpark" heet dan ook gewoon het "Vondelpark". Voorletters en voorvoegsels worden wel gebruikt als een persoon op de "volledige" manier bij het publiek bekend is. Vergelijk maar eens een "Schmidtstraat" met een "Annie M.G. Schmidtstraat".

4. Korte namen

Een belangrijke reden voor de voorgaande regel is de beperkte ruimte op een enveloppe voor het opschrijven van een adres. Hoe langer de straatnaam, hoe eerder die wordt afgekort. Het is natuurlijk heel leuk om in de "Laan van Nieuw Oost-Indië" te wonen, maar het is al minder als dat de "Laan v. N.O.I." wordt. Korte namen verdienen dus de voorkeur. Oude namen willen nog wel eens lang zijn en ook bekende lange namen worden gebruikt, bijvoorbeeld de "Van Waldeck Pyrmontkade" of de bovengenoemde "Annie M. G. Schmidtstraat"

5. Spelling en uitspraak

Niets is zo frustrerend als je adres te moeten herhalen of te moeten spellen. Een grondregel, waar helaas vaak tegen gezondigd wordt, is dan ook dat straatnamen eenvoudig spelbaar zijn. Ook moeten ze makkelijk en liefst op maar één manier uit te spreken zijn. Probleemgevallen zijn bijvoorbeeld de (Zoetermeerse) straatnamen: "Kurosawastrook" (probeer het in één keer hardop uit te spreken), "Furkabaan" ("F" of een "V", "eu" of "u") en "De Sangalloruimte" (één of twee woorden, met een "Z" of een "S", met "ch" of met een "g", dubbel "l" of een enkele?). In Zaandam wordt de naar de bioloog Dodoenus genoemde straat, vaak de "Dode neustra" genoemd.

6. Consistentie

Een klein regeltje betreft de consistentie bij de naamgeving. Hiermee wordt niet bedoeld dat je bij het naamgeven niet plotseling iemand uit een ander thema in de wijk moet opnemen, dat valt onder regel 1. Nee, het gaat hier erom dat de namen uit dezelfde hoek moeten komen. In Den Haag komen de "Aalbessenstraat" en de "Meloenstraat" uit op het "Pomonaplein". Het gebruik van een andere vrucht zou hier beter zijn.

7. Verwarring

Een laatste regel is dat een straatnaam geen verwarring moet geven met een andere straatnaam in de gemeente. Dus geen "Treurwilgstraat" in de bomenbuurt en een "Treurwilgstraat" in de dichterswijk. Een hulpmiddeltje daarbij was dat straten in een wijk vaak een gemeenschappelijke uitgang hebben, zoals "-dreef", "-sloot" en "plantsoen".

In Zoetermeer kun je wonen in "Donaublauw", "Ivoorwit", of "Marineblauw". Prachtig toch?

Trends

Nu we hebben gezien hoe straatnamen werken, kunnen we wat aandacht besteden

aan een aantal *trends* die je kunt waarnemen in de straatnaamgeving. Vroeger kon een straatnaam eindigen op uitgangen als "-pad", "-laan", "-kade", "-straat", "-plein", "-singel", "-weg", of al heel gedurfd op "-dreef". Tegenwoordig wil men daar wat meer variatie op aanbrengen en krijg je uitgangen als "-strook", "-tuin" en "-plantsoen". Na een zekere wildgroei maken gemeenten ook weer meer gebruik van "klassieke" uitgangen.

Een aantal gemeenten gaat al zo ver dat er geen uitgangen meer gebruikt worden. In Zoetermeer kun je ondermeer wonen in "Donaublauw", "Ivoorwit" of "Marineblauw". Prachtig toch?

Verder worden de wijken onderling steeds beter gestructureerd. Zo heet in de Leidse Merenwijk de straat tussen de "bessen" (Vossebes, Lijsterbes, Kruisbes) en de "wieren" (Purperwier, Takwier, Vederwier), het "Bessenwier". In Zoetermeer heet de straat tussen de Meisjesnamenbuurt en de Wereldverbeteraarswijk de "Moeder Theresasingel".

Trauma's

Er zijn nog een paar problemen met de straatnaamgeving. Een heel groot en daarmee voor veel mensen een heel ergerlijk probleem, is de vereenvoudigde spelling van de PTT. Zo zijn veel diacritische tekens geschrapt, met het gevolg dat "Buñuelstrook", "Bunuelstrook" wordt "Siënbruin", "Sienabruin" en "René

Clairstrook", "Rene Clairstrook". Verder heeft de PTT op eigen gezag ook nog eens de "ij" afgeschafd. Dus als iemand in Zoetermeer op "Aquamarijn 3" woont, dan is dat volgens de PTT "Aquamaryn 3".

Weg met die naam

Toch komt het weinig voor dat mensen echt ontevreden zijn met de straatnamen. Voorstellen worden namelijk geruime tijd van tevoren gepubliceerd en dan is inspraak nodig. Zo is in het, (religieuze?), Drentse dorpje Erm de "Helkampenweg" omgedoopt in de "Hellingenweg". Het eerder genoemde "Pomonaplein" zou eerst "Pruimenplein" moeten hebben geheten, maar de Commissie vond dat niet zo mooi en heeft het daarom veranderd. Bewoners kunnen alleen door inspraak een naamswijziging bewerkstelligen, want de Hoge Raad heeft besloten dat een naamstoeuwijziging niet AROB onderhevig is. Dus als de naam van de straat waar je straks doorheen rijdt je niet bevalt, ben je te laat!

Kijk goed

Als je op straatnamen let kun je veel leren van een gemeente. Hoe progressief is een gemeente bijvoorbeeld in haar namen. Meestal staat onder persoonsnamen ook een klein uitlegje van wat die persoon gedaan heeft. Die straatnaambordjes zijn in heel Nederland blauw, behalve in Oegstgeest (oranje-rood) en Leiderdorp (bordeau-rood), maar dat zijn dan ook heel speciale gemeenten! Als je straks dus de straat op gaat, geef je ogen goed te kost en wees weg wijzer. BB

